

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS
SPRENDIMAS

**DĖL PUBLIKACIJOJE „DIRBDAMA BENDŽIAMS SIRGAU DEPRESIJA“ /
„IŠSILAISVINUSI IŠ BENDŽIŲ“ („PANELĖ“, 2008 M., NR. 12) PASKELBTOS
INFORMACIJOS**

2009 m. balandžio 9 d. Nr. SPR-25

Vilnius

Š. m. sausio 9 d. žurnalistų etikos inspektorius gavo pareiškėjų Mindaugo ir Gintaro Bendžių skundą dėl publikacijoje „Dirbdama Bendžiams sirgau depresija“ / „Išsilaisvinusi iš Bendžių“ („Panelė“, 2008 m., Nr. 12) paskelbtos informacijos. Pareiškėjai skunde nurodė, kad minėtoje publikacijoje buvo paskelbta tikrovės neatitinkanti bei žeminanti jų garbę ir orumą informacija. Minėtoje publikacijoje pareiškėjai yra kaltinami, kad dainininkė Geltona per juos susirgo depresija, kentėjo, jog per prievartą buvo verčiama važiuoti į paskutinį koncertą. Pareiškėjai skunde teigia, kad šie kaltinimai yra nepagrįsti, nepatikrinti bei neparemti faktais. Pareiškėjai skunde nurodė, kad jiems nebuvo suteikta galimybė tinkamai pasinaudoti atsakymo teise. Pareiškėjai prašo: 1) nustatyti, kad UAB „Ekspress leidyba“ leidžiamo žurnalo „Panelė“ 2008 m. gruodžio mėn. Nr. 12 publikacijoje „Dirbdama Bendžiams sirgau depresija“ / „Išsilaisvinusi iš Bendžių“ paskleisti teiginiai pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio, 22 straipsnio 8 dalies 4 punkto nuostatų reikalavimus; 2) įspėti žurnalo „Panelė“ leidėją UAB „Ekspress leidyba“ apie aukščiau nurodytus teisės aktų pažeidimus; 3) priimtą sprendimą paskelbti „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Tirdamas pareiškėjų skundą, žurnalistų etikos inspektorius raštu kreipėsi į viešosios informacijos rengėją – žurnalo „Panelė“ vyriausiąją redaktorę Jurgą Baltrukonytę, prašydamas paaiškinti ginčo objektu esančiuose teiginiuose: „Dirbdama Bendžiams sirgau depresija“, „Melavau, sirgau depresija, kentėjau. Viskas per Bendžius“, „Paskutinis koncertas per prievartą“, „Dažnai po interviu ir fotosesijų užsipuldavo mane ir grūzindavo“, „Sirgau baisia depresija. Grįždavau į namus iš koncertų ir verkdavau apsikabinusi pagalvę“ paskelbtos informacijos atitikimą tikrovei įrodančias aplinkybes bei pateikti poziciją dėl susidariusios situacijos. Jokių viešosios informacijos rengėjo paaiškinimų žurnalistų etikos inspektorius negavo.

Savo poziciją dėl susidariusios situacijos žurnalistų etikos inspektoriaus prašymu pateikė dainininkė Edilija Šliauderienė, žinoma pseudonimais „Iš Stiklo“ ir „Geltona“. Atsakydama į klausimą, ar viešosios informacijos rengėjas skundžiamoje publikacijoje tiksliai perteikė jos pasisakymus, ar neiškraipė jos pateiktų teiginių, kurie yra ginčo objektas, E. Šliauderienė paaiškino, kad 2008 m. gruodžio mėnesio „Panelės“ numeryje publikuotas straipsnis „Išsilaisvinusi iš Bendžių“, kurio autorius – žurnalistas Orijus Gasanovas, parengtas pagal jos interviu. Pasak E. Šliauderienės, duodama interviu ji pasakojo apie savo bendradarbiavimą su UAB „Cactus Pro“, kurioje dirba vadybininkai Gintaras ir Mindaugas Bendžiai. Anot E. Šliauderienės, pokalbio metu ji kalbėjo apie bendradarbiavimą su G. ir M. Bendžiais, taip pat apie savo savijautą, susijusią su muzikine veikla, tačiau nevertino asmeninių buvusių savo vadybininkų savybių, nekomentavo „Cactus Pro“ darbo principų, bendradarbiavimo sąlygų ir kitų dalykų, kurie galėtų tiesiogiai ar netiesiogiai įžeisti šiuos žmones. E. Šliauderienė nurodė, kad publikacijoje pateiktos sutrumpintos kai kurios jos citatos, perfrazuotos interviu metu išsakytos mintys, todėl kai kuriuos faktus reikėtų vertinti ne kaip jos nuomonę, o kaip „Panelės“ žurnalistų interpretaciją. E. Šliauderienė pažymėjo, kad nekeičia su buvusiais vadybininkais susijusios savo pozicijos, išsakytos pokalbio su O. Gasanovu metu. Pasak E. Šliauderienės, ji neturi pretenzijų leidinio žurnalistui, kadangi publikacija parašyta „Panelėi“ būdingu stiliumi, kuris išsiskiria subjektyviomis teksto autoriaus interpretacijomis ir aštriais informacijos pateikimo kampais.

Žurnalistų etikos inspektorius pažymi, kad asmens garbė ir orumas yra ginami, kai nustatoma šių faktinių aplinkybių visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios žemina asmens garbę ir orumą; 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Pažymėtina, kad žeminančia žmogaus garbę ir orumą žinia laikoma tikrovės neatitinkanti, diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį buityje, šeimoje, viešajame gyvenime, nesąžiningą visuomeninę, komercinę veiklą ir pan.

Kiekvienu atveju yra būtina atriboti žinių nuo nuomonės, nes asmens teisės yra ginamos, kai apie asmenį yra paskleidžiamos jo garbę ir orumą žeminančios ir tikrovės neatitinkančios žinios. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 33 dalyje nustatyta, kad nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 69 dalis nustato, jog žinia – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas faktas ar tikri (teisingi) duomenys.

Išnagrinėjęs pareiškėjų skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorius

n u s t a t ė:

ginčo objektu esančiame žurnalo „Panelė“ viršelio teiginyje „Dirbdama Bendžiams sirgau depresija“ viešosios informacijos rengėjas cituoja interviu metu E. Šliauderienės išsakytas mintis apie jos savijautą tuo metu, kai ji bendradarbiavo su pareiškėjais, ir anonsuoja publikaciją „Išsilaisvinusi iš Bendžių“. Darytina išvada, kad nagrinėjamoje E. Šliauderienės citatoje „Dirbdama Bendžiams sirgau depresija“ yra paskelbti faktinio pobūdžio duomenys, t. y. žinia, nes informaciją apie sveikatos būklę ir diagnozę galima patikrinti naudojant įrodymų priemones. Žurnalistų etikos inspektoriaus žiniomis, E. Šliauderienės sirgimo depresija faktas oficialiai nebuvo nustatytas. Tačiau nagrinėjamame teiginyje nėra pareiškėjų elgesio nepriimtumą parodančios informacijos, todėl negalima konstatuoti, kad teiginio „Dirbdama Bendžiams sirgau depresija“ paskelbimu buvo pažeminta pareiškėjų garbė ir orumas.

Ginčo objektu esantis teiginys „Melavau, sirgau depresija, kentėjau. Viskas per Bendžius“, paskelbtas žurnalo „Panelė“ interneto tinklalapyje kaip publikacijos „Išsilaisvinusi iš Bendžių“ anonsas, skirtingai nei prieš tai nagrinėtas teiginys, perteikia žinių apie pareiškėjų veiksmus E. Šliauderienės atžvilgiu, kurie yra neleistini teisės ir moralės normų prasme. Konkretūs nepriimtini pareiškėjų veiksmai („Paskutinis koncertas per prievartą“, „Dažnai po interviu ir fotosesijų užsipuldavo mane ir grūzindavo“) yra detaliau aptarti skundžiamos publikacijos tekste. Nagrinėjamame teiginyje „Melavau, sirgau depresija, kentėjau. Viskas per Bendžius“ nurodytos dėl netinkamo pareiškėjų elgesio E. Šliauderienei kilusios negatyvios pasekmės. Akivaizdu, kad nagrinėjamame teiginyje pareiškėjai yra vaizduojami neigiamu aspektu ir toks žinių pobūdis gali būti vertintinas kaip žeminantis jų garbę ir orumą. Tačiau nagrinėjamu atveju yra aiškiai nurodytas nagrinėjamame teiginyje skelbiamos informacijos šaltinis – dainininkė „Geltona“. Ši informacija yra žurnalo „Panelė“ žurnalistui O. Gasanovui duoto interviu metu dainininkės išsakytų minčių citata. Savo paaiškinimuose E. Šliauderiene („Geltona“) nurodė, kad nekeičia su pareiškėjais susijusios savo pozicijos, išsakytos pokalbio su O. Gasanovu metu, ir kad neturi jam pretenzijų. Todėl laikytina, kad viešosios informacijos rengėjas neiškraipė E. Šliauderienės pateiktų teiginių, nepaskleidė duomenų, kurių nenurodė pati E. Šliauderiene, teisingai citavo jos pateiktus posakius. Taigi darytina išvada, kad viešosios informacijos rengėjas elgėsi sąžiningai ir paskelbdamas nagrinėjamą teiginį nepiktnaudžiavo teise skleisti informaciją. Esant tokioms aplinkybėms, viešosios informacijos rengėjui nekyla atsakomybė už kito asmens, davusio interviu, išsakytą poziciją. Pažymėtina, kad jei žurnalistai būtų traukiami atsakomybėn už mintis ar posakius, išsakytus kitų, interviu davusiųjų, asmenų, tai toks atsakomybės taikymo principas pažeistų spaudos teisę nešališkai perteikti visuomenei informaciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus

teisėjų kolegijos 2001-10-17 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-988/2001, Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994-09-23 sprendimas byloje *Jersild v. Denmark*).

Teiginyje „Paskutinis koncertas per prievartą“ yra koncentruota forma perteikta žinia apie pareiškėjų veiksmus E. Šliauderienės atžvilgiu, kurie yra prievartinio pobūdžio. Detalus šios žinios turinys ir tai, kad žinia yra apie pareiškėjus, atskleistas tolesniame skundžiamos publikacijos tekste („Koncerte, į kurį važiuo tik verčiama savo buvusių vadybininkų brolių Gintaro ir Mindaugo Bendžių bei griežtos su jais pasirašytos sutarties“). Prievartinio pobūdžio veiksmai yra neleistini teisės ir moralės normų požiūriu, todėl nagrinėjamas teiginys rodo nepriimtina, netoleruotina pareiškėjų elgesį, jų asmenybes vaizduoja neigiamu aspektu, išreiškia kaltinimą pareiškėjams. Tokio turinio informacija yra akivaizdžiai pareiškėjų garbę ir orumą žeminančio pobūdžio. Nagrinėjamas teiginys nėra E. Šliauderienės citata, o viešosios informacijos rengėjo parinkta skundžiamos publikacijos paantraštė. Viešosios informacijos rengėjui tenka pareiga įrodyti, kad jo paskleisti duomenys atitinka tikrovę. Nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjas jokių įrodymų ar paaiškinimų dėl paskleistos žinios apie pareiškėjų prievartinio pobūdžio veiksmų atitikimo tikrovei, reiškiamo kaltinimo pagrįstumą nepateikė. Todėl darytina išvada, kad, paskelbdamas nagrinėjamą teiginį, viešosios informacijos rengėjas pažemino pareiškėjų garbę ir orumą.

Teiginyje „Dažnai po interviu ir fotosesijų užsipuldavo mane ir grūzindavo“ tiesiogine forma perteikta E. Šliauderienės interviu metu išsakyta mintis apie pareiškėjus. Šis teiginys vertintinas kaip nenormine šnekamąja kalba (žargonu) išreikšta E. Šliauderienės nuomonė, kuriai tiesos kriterijus netaikomas. Be to, nagrinėjamas teiginys yra interviu davusio asmens posakis, todėl už neiškraipytą, tiksliai perteiktą tokio posakio paskelbimą viešosios informacijos rengėjas neatsako.

Teiginys „Sirgau baisia depresija. Grįždavau į namus iš koncertų ir verkdavau apsikabinusi pagalvę“ yra tiesiogine forma perteikta žinia apie E. Šliauderienės savijautą ir neigiamą praktinę patirtį bendradarbiaujant su pareiškėjais. Analizuojant skundžiamos publikacijos tekstą, kontekstą ir E. Šliauderienės pasisakymo aplinkybes, matyti, kad E. Šliauderienė savo nuotaikos ir sveikatos pablogėjimą sieja su netinkamais pareiškėjų veiksmais jos atžvilgiu. Tačiau tai yra asmeninė E. Šliauderienės pozicija, išsakyta interviu metu, o ne savarankiška viešosios informacijos rengėjo išvada. Nesant duomenų, kad viešosios informacijos rengėjas būtų netiksliai perteikęs ar sąmoningai iškreipęs interviu metu E. Šliauderienės nurodytus faktus apie jos savijautą, jis nelaikomas pažeidęs pareiškėjų garbę ir orumą.

Viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai (Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalis). Visuomenės informavimo įstatymo 41 straipsnio 2 dalies 1 punktas įtvirtina žurnalistų pareigą teikti teisingas, tikslias ir nešališkas žinias, kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais. Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas draudimas platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą. Visuomenės informavimo įstatymo 22 straipsnio 8 dalies 4 punktas įpareigoja neskelbti nepagrįstų, nepatikrintų, faktais neparemtų kaltinimų.

Nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjas šių reikalavimų nesilaikė, nes paskelbdamas žinią apie pareiškėjus, kaip prievartinio pobūdžio veiksmus naudojančius asmenis, neįsitikino skelbiamos informacijos teisingumu ir tikslumu, netikrino savo informacijos šaltinio patikimumo, nesuteikė pareiškėjams tinkamos atsakymo teisės, t. y. galimybės pasiteisinti, paaiškinti ar paneigti klaidingą informaciją apie naudojamą prievartą, ir tokiu būdu nevykdė aukščiau išvardintų teisės aktuose jam numatytų pareigų.

Remdamasis aukščiau išdėstytais motyvais, žurnalistų etikos inspektorius
n u s p r e n d ė:

1. Įspėti viešosios informacijos rengėją – UAB „Ekspress leidyba“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 19 straipsnio 2 dalies, 22 straipsnio 8 dalies 4

punkto, 41 straipsnio 2 dalies 1 punkto pažeidimo, padaryto paskelbiant publikaciją „Dirbdama Bendžiams sirgau depresija“ / „Išsilaisvinusi iš Bendžių“ („Panelė“, 2008 m., Nr. 12).

2. Viešai paskelbti sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos interneto tinklalapyje.

3. Išsiųsti sprendimo kopiją pareiškėjams M. ir G. Bendžiams, viešosios informacijos rengėjo UAB „Ekspress leidyba“ vadovui Mindaugui Norvaišiui ir žurnalo „Panelė“ vyriausiajai redaktorei J. Baltrukonytei.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo dienos.

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

ROMAS GUDAITIS
